

Akaid ve periat

Pazar, 14 Aralık 2008

Mahmut Feltut (1893-1963) Mısrırlı bir İslâm alimiydi. el-Ezher üniversitesinin 1958-1963 yılları arasında rektörlüğünü yürüttü. O, üniversite müfredatına Sünni mezheplerin yanında Zeydiliî ve Caferiliî de yerleştiren önemli bir isimdi. Feltut'un Akaid ve Periat adında iki ciltlik eseri 90'ın yılı yılların başında Yöneliş Yayınları tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Bu yazımızda Feltut'un eserinden ilimizi çeken kısımların bazılarına değineceğiz. Delaleti katılmı olmayıp iki veya daha fazla anlama gelen ayetler, akidenin oluşması için yeterli değildir. Dolayısıyla bu tür ayetleri esas alıp itikat oluşturmayan herhangi bir insanın kâfir olarak nitelenmesi mümkün değildir. Bu gibi ayetlere örnek, Allah'ın görüleceğine/görülemeyeceğine delil olarak gösterilenlerdir. (Yunus, 10: 26; Kıyamet, 22-23; Enam, 6: 103). Feltut'un bu yaklaşımı, farklı düşünen Müslümanların dıplamama açısından Örneğin Kur'an açık bir şekilde bir inanç konusunu bir konu etrafındaki ayetlerine bakıldığında ortaya koymayıp görünüyor ve bu nedenden dolayı insanlar o ayetleri farklı anlamlandırıyorlarsa, o ayet grubundan yola çıkarak itikad oluşturmak doğru değildir. Dört delilden birisi olarak takdim edilen icma kavramına yazar, İmam Ahmed (b. Hanbel)'den bir itiraz nakletmektedir: İcma'nın varlığını iddia eden yalancıdır. Ardından da, eserinde İfai ve İbnu Hazm'ın da iddia konusundaki görüşlerini vererek bu çıkarımda bulunmaktadırlar: İcma, ancak dinde zaruri olarak bilinen ve bilinme bekli mütevatir olan hususlarda gerçekleştirilebilir. İşte hüccet olan, muhalefet etmek caiz olmayan icma budur. Feltut, Ebu Hanife'nin Farsça namaz kılma caiz gördüğü bilgisini de vermekte. Ne var ki, Ebu Hanife'nin iki arkadaşı Ebu Yusuf ve Muhammed onun bu görüşüne karşı çıkmışlar. Bu nakilden yola çıkarak diyebiliriz ki, Ebu Hanife'nin bu görüşü savunurken, muhtemelen, yeni Müslüman olup surelerin Arapçasını bilmeyenlere bir kolaylık sağlamak niyetlenmiştir. Onun bu yaklaşımının kaynağı, büyük ihtimalle, Kur'an'ın lafız olarak değil anlam olarak algılanmasıdır. Doğru olan, Kur'an'ın lafız ve anlam olarak Kur'an olduğudur. Öyle olmasaydı, vahyin lafzındaki inceliklere yoğunlaşan müfessirler kendilerini "Kur'an'ın anlamlı bir iş yapıyor" gibi hissetmez ve söyledikleri de önemsenmezdi. Eserde usulcüler ve fıkıhçıların "sünnet"ten anladıklarının farklı olduğunu da ifade edilmekte. Usulcülere göre sünnet hüküm çıkartılan delil kaynaklarından biri iken; fıkıhçılara göre ise, sünnetten istinbat edilen hükmün kendisidir. Derler ki: "Bu sünnettir. Yani farz veya vacip değildir." Dolayısıyla fıkıhçılara göre sünnet, bir delil değil, hükümdür. "Kur'an'ın nakledenlerle hadisi nakledenler aynı kâşiler, ikisi arasında güvenirlilik farkı olabilir mi?" şeklindeki bir soruya cevap niteliğinde Feltut, böyle demektedir: "Kur'an bize, hıfz ve yazım olarak tevatürle nakledilmiştir. Sünnet ise, mütevatir olan çok küçük bir bölümü hariç ahad yollarla nakledilmiştir. Kur'an'da anlam rivayete asla yer verilmemiş bu kesin bir dille yasaklanmıştır. Sünnette ise, anlam ile rivayet hoş görülmiştir. Hatta hadislerin birçoğu mana ile rivayet edilmiştir. Feltut, sünnetin İcma'nın hükmü oluşu veya olmayışını açısından ele almaktadır. Rasulallah (s) ve tan rasul sıfatıyla tebliğ babından sadır olan sözler, Kitab'ın mücmelini açıklaması, mutlak ifade kayıtlarına alması, ibadetler, haram, helal, akaid ve ahlaka dair bir hususu açıklaması perî hüküm kapsamındadır. Ancak yeme, içme, pazarlık gibi beşeri ihtiyaçlar dairesine giren işler, ziraat, tıp, elbisenin uzunluğu, kısalığı gibi alışkanlık ve deneyimler, savaşta askerlerin davranış, geri çekilme, karargâh kurma türünden özel partılara dair tedbirler periatın kapsamında değildir. Görüldüğü gibi Feltut eseriyle; Kur'an ilimlerine (yeni yeni) ilgi duyanlarımız için Kur'an, icma ve sünnet gibi konularda tekrar düşünme ve pratiği sorgulamak fırsatı sunmaktadır. Risaletin ilk emrini hatırlayalım: "Oku! Yaratan Rabbi'nin adıyla oku!" 07 Ağustos 2008 (Memleket gazetesi)